

**O'ZBEKISTON SHAROITIDA VINO ISHLAB CHIQARISHGA MOS
UZUM NAVLARI VA VINO ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALAR
FAOLIYATINING TAHLILI.**

*TOSh DAU assistenti **F.M.Asilova.***

*TOSh DAU dotsenti **N.K.Nosirova***

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O'zbekiston sharoitida vino ishlab chiqarish uchun mos bo'lgan uzum navlari, vino ishlab chiqaruvchi korxonalar soni va ularning 2024-yildagi ishlab chiqarish hajmi ilmiy tahlil qilinadi. Hududlar kesimida korxonalar soni va ularning faoliyat yo'nalishlari ko'rib chiqilgan, vino ishlab chiqarish hajmining o'sish dinamikasi grafik va jadvallar asosida yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Uzum navlari, vino ishlab chiqarish, vino zavodlari, O'zbekiston agroiqtsodiyoti, 2024 yil statistikasi.*

Аннотация: *В данной статье проведён научный анализ сортов винограда, пригодных для виноделия в условиях Узбекистана, а также количества винодельческих предприятий и объёма их производства на 2024 год. Рассмотрена деятельность предприятий по регионам, представлены таблицы и графики роста объёмов производства вина.*

Ключевые слова: *Сорта винограда, производство вина, винодельческие предприятия, агроэкономика Узбекистана, статистика 2024 года.*

Annotation: *This article presents a scientific analysis of grape varieties suitable for winemaking in Uzbekistan, as well as the number of wineries and their production volume for the year 2024. The activities of enterprises are reviewed by region, and the growth dynamics of wine production are illustrated using tables and graphs.*

Keywords: *Grape varieties, wine production, winemaking enterprises, Uzbekistan agro-economy, 2024 statistics.*

O'zbekiston uzumchilik va vinochilikda boy tarixiy merosga ega davlatlardan biridir. Arxeologik va tarixiy manbalarga ko'ra, Markaziy Osiyoda, xususan, O'zbekiston hududida uzum yetishtirish va vino tayyorlash qadim zamonlardan beri mavjud bo'lgan. Mamlakatning turli agroiklim zonalarini – tog'oldi, vodiylar, cho'l va yarim cho'l mintaqalari – turli xil uzum navlarini yetishtirishga qulay sharoit yaratadi. Bu esa nafaqat yangi uzum iste'moli, balki uni qayta ishlash orqali vino mahsulotlarini ishlab chiqarish imkonini ham beradi.

Bugungi kunda O'zbekistonda vinochilik sohasi nafaqat ichki bozorni ta'minlash, balki eksport salohiyatini oshirishda ham muhim o'rin egallamoqda. Xususan, vino ishlab chiqarish uchun xomashyo bo'lgan texnik uzum navlarini tanlash va ulardan samarali foydalanish sanoat rivojida muhim bosqich sanaladi. Vino ishlab chiqarish jarayoni uzum navining sifatiga, shakar va kislotalilik miqdoriga, hududning agroklimatik sharoitiga bevosita bog'liqdir.

So'nggi yillarda O'zbekistonda vino sanoatini rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. Texnik uzum plantatsiyalarini ko'paytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va mahalliy vino brendlarini xalqaro bozorlarga chiqarish borasida muhim qadamlar tashlanmoqda.

Ushbu maqolada aynan O'zbekiston sharoitida vino ishlab chiqarish uchun mos bo'lgan uzum navlari, vino ishlab chiqaruvchi korxonalar soni va ularning 2024-yildagi ishlab chiqarish hajmi ilmiy asosda tahlil qilinadi. Jadval va grafiklar asosida sohaning bugungi holati va rivojlanish istiqbollari yoritiladi.

Vino mahsulotlarining sifati, ta'mi va kimyoviy tarkibi asosan ishlatiladigan uzum naviga bog'liq. Vino tayyorlashda texnik navlar deb ataluvchi maxsus uzum turlari qo'llaniladi. Bu navlar tarkibida shakar, organik kislotalar, fenolik birikmalar va aromatik moddalarning optimal nisbati mavjud bo'ladi. O'zbekistonda vino ishlab chiqarish uchun mahalliy hamda xorijiy kelib chiqishga ega uzum navlaridan keng foydalaniladi.

Texnik uzum navlari ikki asosiy guruhga bo'linadi: oq vino uchun va qizil vino uchun navlar. Oq vinolar asosan engil, mevali va kislotali bo'lsa, qizil vinolar

taninli, chuqur rangli va murakkab ta'mga ega bo'ladi. Bunday farqlar uzum navlarining fenolik tarkibi, po'stloq qalinligi va fermentatsiya uslubiga bog'liqdir.

O'zbekistonning tog'oldi hududlari, ayniqsa Parkent, Samarqand, Farg'ona va Buxoro viloyatlari, uzum yetishtirish uchun eng qulay agroiklim sharoitlariga ega. Bu hududlarda o'sadigan uzum navlari vinochilik sanoati uchun asosiy xomashyo manbai hisoblanadi. So'nggi yillarda mahalliy navlar bilan bir qatorda xorijiy navlar – xususan, **Rkatsiteli**, **Chardonnay**, **Saperavi**, **Pinot Noir** kabi navlarning adaptatsiyasi ham muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda. Bu esa O'zbekiston vino mahsulotlarining sifati va xilma-xilligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Quyidagi jadvalda O'zbekistonda vino ishlab chiqarishda keng qo'llaniladigan texnik uzum navlari, ularning kelib chiqishi, vino turi va yetishtiriladigan hududlari ko'rsatilgan:

1-jadval

№	Uzum navi	Kelib chiqishi	Vino turi	Yetishtiriladigan hududlar
1	Rkatsiteli	Gruziya	Oq vino	Parkent, Samarqand
2	Bayan-Shirey	Ozarbayjon	Oq vino	Farg'ona, Buxoro
3	Saperavi	Gruziya	Qizil vino	Parkent, Toshkent vil.

4	Pinot Noir	Fransiya	Qizil vino	Parkent, Samarqand
5	Chardonnay	Fransiya	Oq vino	Farg'ona, Jizzax
6	Soyaki	O'zbekiston	Qizil vino	Navoiy, Qashqadaryo

O'zbekistonda vino sanoati mamlakatning qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoati tarkibida muhim o'rin egallaydi. Aholining iste'mol madaniyati, ichki va tashqi bozorlar ehtiyoji, shuningdek, agroiklim imkoniyatlari vino ishlab chiqarish hajmi va zavodlar sonining ortishiga sabab bo'lmoqda. Mamlakatda vino ishlab chiqarish faoliyati bilan shug'ullanuvchi korxonalar soni yildan-yilga ko'payib, ular zamonaviy texnologiyalar, yangi fermentatsiya usullari, sifat nazorati tizimlari bilan boyitilmoqda.

Vino ishlab chiqaruvchi korxonalar asosan uzum plantatsiyalari zich joylashgan hududlarda faoliyat yuritadi. Jumladan, **Toshkent viloyati** (ayniqsa Parkent tumani), **Samarqand**, **Surxondaryo**, **Buxoro** va **Qashqadaryo** viloyatlari yetakchi vino ishlab chiqaruvchi hududlar hisoblanadi. Bu hududlarda nafaqat xomashyo bazasi mustahkam, balki vinochilik an'analari ham chuqur ildiz otgan.

2024-yilgi statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda vino ishlab chiqaruvchi yirik va o'rta korxonalar soni ortgan bo'lib, ularning yillik ishlab chiqarish quvvati ham sezilarli darajada kengaygan. Ko'pgina korxonalar o'z mahsulotlarini Rossiya, Qozog'iston, Xitoy va boshqa Osiyo mamlakatlariga eksport qilish imkoniyatiga ega. (2-jadval).

Vino ishlab chiqaruvchi korxonalar soni va hududiy joylashuvi
(2-jadval).

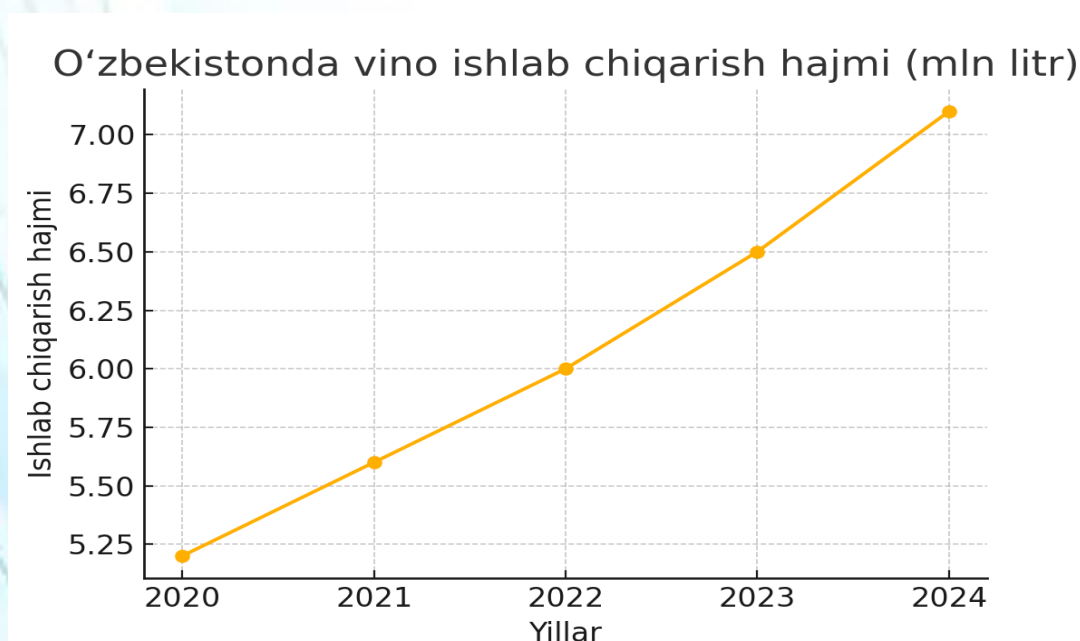
Hudud	Korxonalar soni	Mashhur ishlab chiqaruvchilar
Toshkent viloyati	18	Château Hamkor, Parkent Vino
Samarqand	14	SamWine, Zarkent Sharoblari

Qoraqalpog‘iston	9	NukusSharob, Karakalpak Wine
Farg‘ona	7	Farg‘ona Vino
Buxoro	6	BukharaWine
Andijon, Navoiy, Jizzax	10	Kichik va o‘rta korxonalar

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda vino sanoatining rivojlanishi iqtisodiy islohotlar, qishloq xo‘jaligidagi mexanizatsiyalashuv va eksportga yo‘naltirilgan siyosat bilan bevosita bog‘liqdir. Ayniqsa, 2024-yilda vino ishlab chiqarish hajmida sezilarli o‘shish kuzatildi. Bu o‘shishga bir nechta omillar ta’sir ko‘rsatdi: texnik uzum navlari plantatsiyalarining kengaytirilishi, zamonaviy qayta ishlash texnologiyalarining joriy etilishi, xususiy investitsiyalarning ko‘payishi va davlat tomonidan berilgan soliq imtiyozlari shular jumlasidandir.

Vino ishlab chiqarish hajmining ortishi bilan birga mahsulot sifati va assortimenti ham kengaymoqda. O‘zbek vino mahsulotlari xorijiy ko‘rgazmalarda e’tirof etilib, ayrim navlar xalqaro mukofotlarga sazovor bo‘lmoqda. Bu esa sohaning xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini oshirmoqda. 2024-yil yakunlariga ko‘ra, vino ishlab chiqarish hajmi 2023-yilga nisbatan o‘rtacha 8–10% ga oshgan bo‘lib, ba’zi hududlarda bu ko‘rsatkich 15% gacha yetgan. (1-rasm).

1-rasm. O‘zbekistonda vino ishlab chiqarish hajmi.

O'zbekiston vinochilik sanoati – milliy iqtisodiyotning istiqbolli va eksportbop tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Iqlim sharoitlarining qulayligi, qadimiy uzumchilik an'analari va boy genofondga ega bo'lgan uzum navlari mamlakatda sifatli vino ishlab chiqarish uchun muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Mazkur maqolada O'zbekistonda vino ishlab chiqarishga mos bo'lgan texnik uzum navlari, ular yetishtirilayotgan hududlar, vino ishlab chiqaruvchi korxonalarining joylashuvi va 2024-yilgi ishlab chiqarish hajmlari tahlil qilindi.

2024-yilgi rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, vino ishlab chiqaruvchi yirik korxonalar soni ortib, ularning yillik mahsuldorlik ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshgan. Ayniqsa, Toshkent viloyati, Samarqand, Qashqadaryo va Farg'ona hududlari vino ishlab chiqarishda yetakchi pozitsiyani egallab kelmoqda. Ushbu hududlardagi korxonalar tomonidan yuqori sifatli uzum navlari asosida tayyorlangan mahsulotlar ichki bozor bilan bir qatorda, xorijiy bozorlar talabiga ham javob bermoqda.

Shuningdek, vino ishlab chiqarishda texnik uzum navlari, xususan, Rkatsiteli, Saperavi, Cabernet Sauvignon, Soyaki va boshqa navlar asosiy xomashyo sifatida ajralib turadi. Bu navlar hosildorligi, shakar miqdori va fenolik tarkibi bo'yicha vino ishlab chiqarish uchun optimal bo'lib, ularning seleksion ustunliklari ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. O'zbekiston sharoitida bu navlarni yetishtirish texnologiyasi takomillashib, sohada ilmiy-amaliy yondashuvlar tatbiq etilmoqda.

Natijalardan kelib chiqib aytish mumkinki, vinochilik tarmog'ida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, mahalliy uzum navlarini seleksiya qilish va vino zavodlarining modernizatsiyasi orqali eksport hajmini yanada kengaytirish imkoniyatlari mavjud. Shu bilan birga, brend yaratish, marketing strategiyalarini takomillashtirish va xalqaro sifat standartlariga mos ishlab chiqarish tizimini yo'lga qo'yish O'zbekiston vino sanoatining kelajakdagi raqobatbardoshligini belgilab beradi.

Xulosa o'rnida yuqoridagi tahlillar asosida shuni aytish mumkinki, O'zbekiston vinochilik sanoati so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlanib bormoqda. Respublika hududlarida vino ishlab chiqaruvchi korxonalar sonining ko'payishi, ularning zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanishi va ishlab chiqarish hajmining yildan-yilga ortib borayotgani bu sohaning iqtisodiy salohiyatini oshirmoqda.

Vino ishlab chiqarishda ishlatilayotgan uzum navlarining sifati, shirinligi, kislotaliligi va texnologik mosligi asosida tanlab olinishi ushbu mahsulotning yakuniy sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, texnologik uzum navlarini ilmiy asosda tanlash, mahalliy seleksiya ishlari samaradorligini oshirish va uzumzorlarni modernizatsiya qilish vinochilikni yanada rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda vinochilikni rivojlantirish uchun katta salohiyat mavjud. Bu yo'nalishda uzum navlarini to'g'ri tanlash, vino ishlab chiqarish hajmini barqaror oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish hamda ilg'or xalqaro tajribalarni joriy etish orqali sanoatning raqobatbardoshligini ta'minlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA AXBOROT MANBALARI

1. **Mirziyoyev Sh.M.** "O'zbekiston – 2030" strategiyasi. – T.: "O'zbekiston" nashriyoti, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 10-dekabrdagi **PQ–33-sonli qarori** – *"O'zbekiston Respublikasida uzumchilik va vinochilik tarmog'ini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"*.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 13-oktabrdagi **PF–5853-sonli farmoni** – *"Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish strategiyasi to'g'risida"*.
4. O'zbekiston Respublikasi **Statistika agentligi** – 2024-yil uchun vino ishlab chiqarish statistik ma'lumotlari: <https://stat.uz>
5. O'zbekiston Respublikasi **Qishloq xo'jaligi vazirligi** rasmiy sayti – Uzumchilik va vinochilik sohasi bo'yicha axborotlar: <https://agro.uz>

6. **“Uzvinsanoat-holding” AJ** – Vinochilik sanoati korxonalari va mahsulot turlari haqida rasmiy ma’lumot: <http://uzvinsanoat.uz>
7. **G’afurov R., Rustamov N.** “O‘zbekistonda uzumchilik va vinochilik sohasining holati hamda istiqbollari”, // *Agrar iqtisodiyot va innovatsiyalar* ilmiy jurnali. – 2023, №4. – B. 75–83.
8. **Khakimov B.B.** “Wine production in Uzbekistan: Trends, problems and development prospects”, // *Central Asian Journal of Agriculture and Sustainability*, 2024, Vol. 2, Issue
9. **Shodmonov A.** “Uzum navlarini texnologik tahlili va vino mahsulotlari sifatiga ta’siri”, // *Food Technology* ilmiy-texnik jurnali, 2024, №2.
10. **FAO (2023).** Grape and wine sector analysis in Central Asia. – Rome: UN Food and Agriculture Organization. <https://www.fao.org>
11. O‘zbekiston Respublikasi **“Vinochilik to‘g‘risida”gi Qonuni** – 2021-yil 5-iyuldagi O‘RQ–703-son: <https://lex.uz/docs/5543437>.